
SIMBOLURI HERALDICE RURALE, ADOPTATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANII 2018-2020¹

Silviu Andrieș-Tabac

Cuvinte-cheie: heraldică, vexilologie, stemă rurală, drapel rural, Republica Moldova.

La 28 decembrie 2018, Președintele Republicii Moldova a emis patru decrete privind înregistrarea unor simboluri rurale în Armorialul General al Republicii Moldova referitoare la satele *Balasinești* (raionul Briceni), *Iurceni* (comuna Iurceni, raionul Nisporeni), *Sipoteni* și *Podul Lung* (comuna Sipoteni, raionul Călărași) și la comuna *Cuhnești* (raionul Glodeni; cuprinde satele Cuhnești, Bisericani, Cot, Movileni și Serghieni). Această dată calendaristică târzie a actelor normative a făcut ca simbolurile respective să nu fie incluse în studiul nostru precedent asupra heraldicii rurale din anii 2018-2020, publicat în această revistă (Andrieș-Tabac 2020a). Simbolurile comunei Cuhnești însă au fost publicate cu o altă ocazie (Andrieș-Tabac 2019).

Anul 2019 a adus înregistrarea doar a trei grupuri de simboluri rurale noi – cele ale satelor *Mândrești* (comuna Mândrești, raionul Telenești) și *Boldurești* (comuna Boldurești, raionul Nisporeni) și ale comunei *Zâmbreni* (raionul Ialoveni; cuprinde satele Zâmbreni și Găureni), care nu au fost nici comunicate, nici publicate anterior într-un cadru științific.

În anul 2020, au fost înregistrate noile simboluri heraldice ale satelor *Păulești* (raionul Călărași), *Costuleni* (raionul Ungheni; deja publicate (Andrieș-Tabac 2020c)), *Sărata Veche* (comuna Sărata Veche, raionul Fălești), *Jevreni* (raionul Criuleni), *Șaptebani* (raionul Râșcani), ultimele trei fiind prezentate în cadrul Conferinței științifice internaționale „Istorie. Arheologie. Muzeologie” a Muzeului Național de Istorie a Moldovei, ediția a XXX-a, din 29-30 octombrie 2020 (Andrieș-Tabac 2020b). În același an, la 2 noiembrie 2020, Președintele Republicii Moldova a emis Decretul nr. 1824-VIII privind înregistrarea unor simboluri teritoriale ale comunei *Lipnic*, raionul Ocnitza (MORM 2020, nr. 285, 3 noiembrie, partea I, art. 166, p. 5-6), prin care

au fost înregistrate stema și drapelul comunale și stemele și drapelele satelor componente Lipnic și Paustova, aprobate încă în 2012 (prin Decizia Consiliului Comunal Lipnic nr. 4.3 din 8 iunie 2012) și publicate deja de autor în revista „Tyragetia” (Andrieș-Tabac 2013).

În cele ce urmează vom prezenta, în ordinea înregistrării în Armorialul General al Republicii Moldova, doar însemne rurale adoptate în perioada respectivă, care nu au făcut anterior obiectul publicării științifice detaliate.

Înainte de a purcede la descrierea și explicarea simbolurilor concrete, vom reitiera cele două observații cu caracter general făcute și în alte comunicări anterioare. Prima ține de faptul că scutul fiecărei steme este timbrat de o coroană specială, care arată statutul localității în conformitate cu normele heraldice naționale și nu comportă o semnificație specială proprie pentru stema respectivă. Cea de-a doua observație se referă la faptul că regula generală presupune că drapelele au fost elaborate în baza stemelor respective și păstrează semnificațiile însemnului heraldic. Unele particularități ce țin de coroanele de timbru și de drapelele rurale vor fi menționate în cazurile când va fi necesar.

I. Stema și drapelul satului Balasinești, raionul Briceni

Deși prima inițiativă datează încă din anul 2006, simbolurile heraldice ale satului Balasinești au fost elaborate și definitivare abia peste mai bine de un deceniu, în mandatul primarului Victor Cucereașii. Stema și drapelul satului (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Andrei Gaidașenco) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova din 25 octombrie 2018 (Decizia nr. 115-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Sătesc Balasinești nr. 5/2 din 23 noiembrie 2018. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui

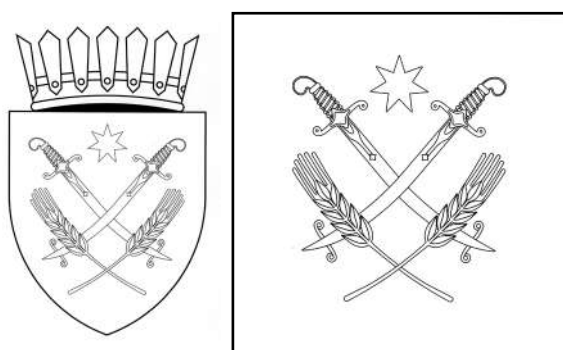


Fig. 1-2. Stema și drapelul satului Balasinești, raionul Briceni, 2018.

Republicii nr. 1059-VIII din 28 decembrie 2018 (MORM 2019, nr. 6-12, 11 ianuarie, partea I, art. 62, p. 30).

Stema are următoarea blazonare: în câmp roșu – două săbii încrucișate în săritoare, cu vârful în jos, de aur, și, mai jos, două spice de grâu încrucișate în săritoare, cu vârful trecând peste lamele săbiilor, din același metal – totul însoțit în capul scutului de o stea de argint cu șapte raze; scutul timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 1).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată roșie, purtând în mijloc două săbii încrucișate în săritoare, cu vârful în jos, galbene, și, mai jos, două spice de grâu încrucișate în săritoare, cu vârful trecând peste lamele săbiilor, de aceeași culoare, totul însoțit în partea de sus de o stea albă cu șapte raze (fig. 2).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Prima mențiune documentară a Balasineștilor, după istoricul Ion Gumenăi, ar fi din octombrie 1433 (Gumenăi 2002, 268, cu trimitere la: *Creșterea colecțiilor Academiei Române*, XVI, 1910, p. 170, nr. 116, original). Un document istoric din 1574 arată însă că satul Balasinești pe Vilia a fost așezat de proprietarul său, logofătul Ion Moghilă, „cu sila sa” (DRH, A, VII, doc. nr. 62, p. 78-80). În acest document au fost clarificate pretențiile urmașilor boierului Onică: aceștia ar fi avut uric pe același sat din vremea lui Ștefan cel Mare, dar au pierdut judecata în favoarea urmașilor lui Ion Movilă.

Întemeietorul Balasineștilor, marele dregător Ion Movilă, fiul lui Iașco Hudici, fost membru al sfatului domnesc al lui Ștefan cel Mare, apare

menționat în diverse dregătorii în documente din 1545-1563, apoi, se știe, că s-a călugărit cu numele Ioanichie. El a fost tatăl domnilor Țării Moldovei Ieremia Movilă și Simion Movilă (Székely 2002, 225-228).

Stema familiei Movilă, care ne este cunoscută din sigilii și alte surse provenite de la fiii lui Ion Movilă, reprezenta două săbii încrucișate în săritoare, cu vârful în jos. În acest context, cercetătorii concluzionează că și tatăl ar fi folosit aceleași arme heraldice (Gorovei 1995, 307-309; Mănescu 1996, 321-325; Székely 2002, 307-309). Culoarele tradiționale sunt consemnate în armorialul lui Emanoil Hagi-Moscu: câmpul scutului este roșu, iar cele două arme – de aur integral (Hagi-Moscu 1918, [pl. VII]).

Astfel, stema de familie a întemeietorului satului Balasinești își ocupă locul de cinste în cea a satului.

După ocuparea rusească a Basarabiei în 1812, la recensământul din 1817, moșia Balasinești este atestată în proprietatea familiei Balș, o altă mare familie de boieri moldoveni (Халиппа 1907, 34).

Stema veche și binecunoscută a familiei Balș reprezenta: în câmp roșu – o stea de argint cu șapte raze, după cum se poate vedea dintr-un sigiliu heraldic în ceară roșie al lui Iancu Balș, aplicat pe un document din 1819¹. Ulterior însă, începând cu 1813, steaua va fi reprezentată mai ales și aproape preponderent de aur, cu cinci, șase, șapte sau opt raze (Hagi-Moscu 1918, [pl. I]; Cernovodanu 1977, 414-415 (pl. CIV, fig. 2, 4, 6); 420-421 (pl. CVII, fig. 5); Tiron 2021).

Astfel, steaua de argint cu șapte raze din stema satului Balasinești face referință la foștii proprietari Balș.

Cele două spice de grâu de aur încrucișate în săritoare reprezintă cel de-al treilea element de individualizare a compoziției heraldice. Ele simbolizează agricultura – una din ocupațiile de bază ale locuitorilor satului din vechime și, în special, cultivarea cerealelor, care a fost mereu o preocupare pentru această localitate².

¹ Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare – ANRM), F. 88, inv. 1, d. 32, f. 31v, 114v.

² Arhiva curentă a Comisiei Naționale de Heraldică (în continuare – Arhiva CNH), Dosarul satului Balasinești, Chestionarul heraldic.



Fig. 3. Stema familiei Rosetti (după Emanoil Hagi-Moscu).



Fig. 4. Stema familiei Balș după armorialul lui Emanoil Hagi-Moscu.

II. Stema și drapelul satului Iurceni, comuna Iurceni, raionul Nisporeni

Simbolurile heraldice ale satului Iurceni au fost elaborate în mandatul primarului Ion Bocan. Stema și drapelul satului (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Iurie Caminschi) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 24 iulie 2018 (Decizia nr. 96-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Comunal Iurceni nr. 04/6 din 11 octombrie 2018. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1060-VIII din 28 decembrie 2018 (MORM 2019, nr. 6-12, 11 ianuarie, partea I, art. 63, p. 31).

Stema are următoarea blazonare: de aur, cu talpă zigzagată de doi dinți (*champagne vivrée de deux pièces*), verde, purtând un urcior roșu ce înalță dintele dextru, un brad verde crescând din dintele senestru și o fântână heraldică între dinți; scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 5).

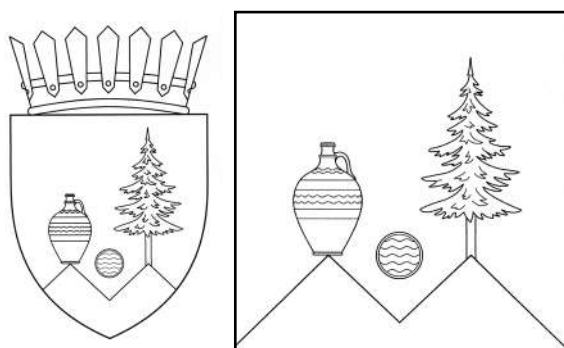


Fig. 5-6. Stema și drapelul satului Iurceni, comuna Iurceni, raionul Nisporeni, 2018.

Drapelul reprezintă o pânză pătrată galbenă, cu talpă zigzagată de doi dinți (*champagne vivrée de deux pièces*), verde, purtând un urcior roșu ce înalță dintele dextru, un brad verde crescând din dintele senestru și o fântână heraldică între dinți (fig. 6).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Stema satului Iurceni a fost elaborată utilizând procedeul armelor grăitoare cu referire la microtoponimele locului.

Decuparea tălpii în doi dinți sugerează cele două dealuri între care este așezat satul.

Primul dinte este înălțat de un urcior și simbolizează Dealul Hârbului. Conform tradiției populare, denumirea s-ar trage de la faptul că, în urmă lucrărilor agricole și a săpăturilor pentru construcții, realizate pe acest deal, la suprafață apăreau numeroase vase și cioburi de vase de ceramică³. În cazul dat, termenul „hârb” a fost interpretat în sensul de „vas (de bucătărie) vechi, uzat, spart sau de proastă calitate”. În același timp, urciorul simbolizează una dintre principalele meserii ale Iurcenilor – olăritul, cunoscută din vechime și continuată de familiile Mereuță, Arsenii ș.a.⁴

Din cel de-al doilea dinte al tălpii crește un brad, compoziția simbolizând Dealul Bradului.

Fântână heraldică plasată între dinții tălpii face trimitere la izvorul Fântâna Mare, una din principalele atracții naturale și mitologice ale Iurcenilor.

Câmpul de aur (galben în drapel) a fost ales din considerente tehnice.

³ Arhiva CNH, Dosarul satului Iurceni, Chestionarul heraldic.

⁴ Arhiva CNH, Dosarul satului Iurceni, Chestionarul heraldic.

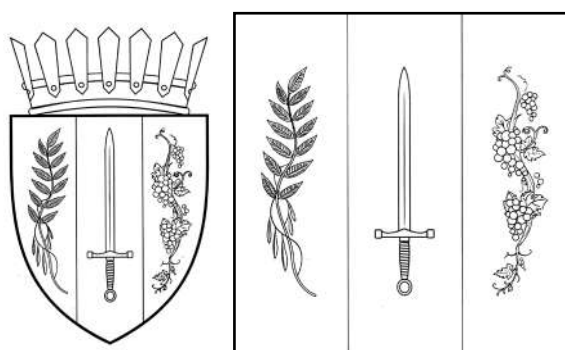


Fig. 7-8. Stema și drapelul satului Sipoteni, comuna Sipoteni, raionul Călărași, 2018.

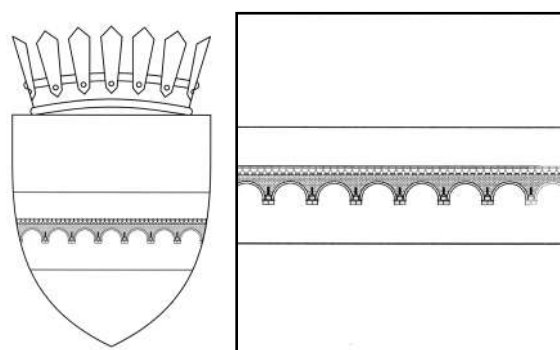


Fig. 9-10. Stema și drapelul satului Podul Lung, comuna Sipoteni, raionul Călărași, 2018.

III. Stemele și drapelurile satelor Sipoteni și Podul Lung, comuna Sipoteni, raionul Călărași

Simbolurile heraldice ale comunei Sipoteni au fost elaborate în mandatul și din inițiativa primarului Vasile Rață, care a fost sprijinit în eforturile sale de corpul didactic al Liceului Teoretic „Mihai Eminescu” din localitate, în special de profesorul de limbă franceză Antonina Diaconu, precum și de cercetătorul istoriei locale Vasile Trofăilă (Trofăilă 2018). Ambele sate componente din comuna Sipoteni au fost dotate cu simboluri heraldice și vexilologice, însemnele pentru satul Podul Lung, fiind elaborate *pro bono*, în dar din partea Comisiei Naționale de Heraldică. Stema și drapelul satului Sipoteni (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Elena Trofăilă) și stema și drapelul satului Podul Lung (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Mariana Șlapac) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 25 octombrie 2018 (Decizia nr. 114-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Comunal Sipoteni nr. 11/02 din 13 noiembrie 2018. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1061-VIII din 28 decembrie 2018 (MORM 2019, nr. 6-12, 11 ianuarie, partea I, art. 64, p. 31-32).

Stema satului Sipoteni, comuna Sipoteni, are următoarea blazonare: în câmp de argint – un pal roșu, însoțit, la dextra, de o ramură de frasin (*Fraxinus excelsior*), verde, iar la senestra – de o ramură de viță-de-vie, de asemenea verde, cu struguri roșii, și încărcat cu o spadă de argint, cu mânerul de aur; scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 7).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată, tripartită vertical alb-roșu-alb și purtând în prima

partițiune o ramură de frasin, verde, într-a doua partițiune – o spadă albă, cu mânerul galben, iar într-a treia – o ramură de viță-de-vie, verde, cu struguri roșii – toate în pal (fig. 8).

Stema satului Podul Lung, comuna Sipoteni, are următoarea blazonare: în câmp de argint – un brâu roșu, încărcat cu un pod lung cu șapte arcuri, de aur, zidit negru; scutul este timbrat de o coroană sătească de argint (fig. 9).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată albă, cu un brâu roșu (1/3 h), încărcat cu un pod lung cu opt arcuri, galben, zidit negru (fig. 10).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Pe la sfârșitul anului 2002, autoritățile de atunci ale comunei Sipoteni au sprijinit editarea unui calendar de buzunar pentru anii 2003-2004. Pe fața acestui calendar era imaginată o compoziție paraheraldică, menită a individualiza localitatea. Simbolul reprezenta un scut fantezist de inspirație barocă, smaltat roz și încărcat în prim-plan cu un leopard de argint, culcat pe un butoi văzut dinspre fund, din același metal, și supraîncărcat pe fund cu un ciorchine de strugure și o frunză de viță-de-vie, verzi, – totul însoțit dedesubt de două rămurele de stejar în culori naturale (frunze verzi, ghinde de aur, căpăcele și codițe cafenii). Pe panglica albă de deviză apărea legenda: „SIPO-TENI 1440 MOLDOVA” (fig. 11). Dedesubtul compoziției emblematică erau indicați autorii: P. G. Bragoi și O. I. Chitoroagă.

Butoiul simboliza întinsele plantații de viță-de-vie, rămurelele de stejar cu fructe – bogăția forestieră, iar leul (reprezentat în chip de leopard) era semnul zodiacal al primarului în funcție⁵.

⁵ Arhiva CNH, Dosarul comunei Sipoteni, Chestionarul heraldic.



Fig. 11. Calendar cu o emblemă paraheraldică a Sîpoteniilor, cca 2002.

Această emblemă, alături de altele neconforme din punct de vedere heraldic, dar aflate în uz, au fost discutate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 17 iunie 2004 (proces-verbal nr. 58-III). În consecință, la 12 iulie 2004, autoritatea locală a fost atenționată printr-o scrisoare din partea Comisiei (nr. 07/05-14/08) despre necesitatea respectării cadrului normativ legal. Primăria Sîpoteni a răspuns, chiar a doua zi, printr-o scrisoare din 13 iulie 2004 (nr. 79), în care își declara angajamentul prezentării urgente spre expertizarea CNH a proiectelor de stemă și drapel comunale, împreună cu documentația aferentă. Chestiunea însă a fost abandonată.

Abia în aprilie 2016, primarul Vasile Rață a reluat demersurile în vederea elaborării unei simbolice locale adecvate, care au condus, în cele din urmă, la avizarea unor steme și drapele pentru satele Sîpoteni și Podul Lung în ședința CNH din 25 octombrie 2018.

Ca punct de pornire pentru *stema satului Sîpoteni* a fost luată așezarea geografică: satul este situat pe ambele maluri ale râulețului Pojarna, un afluent al Bâcului, pe două pante coborâtoare spre râu. În privința denumirii Pojarna, trebuie reținută părerea lui Constantin C. Giurescu, care explica faptul că „numele Pojarna arată că e vorba de o poiană făcută de mâna omului, nu naturală, dându-se foc pădurii” (Giurescu 1976, 32, 35). Astfel, palul roșu, adică de foc, simbolizează râul Pojarna.

Încă în 1904, Zamfir Arbore arăta că „ambele coaste ale văii [Pojarna] sunt acoperite cu păduri și vii” (Arbore 2001, 164). Cele două bogății naturale au rămas determinante pentru economia localității pe tot parcursul secolului al XX-lea și în secolul nostru. Deloc întâmplător, ele fuseseră incluse și în emblema autoasumată din 2002. Am păstrat aceeași idee și pentru stema nouă. Dacă vița-de-vie a fost reprezentată printr-o coardă obișnuită, codrul a fost redat printr-o o ramură de frasin, un copac mai puțin utilizat în heraldica națională și străină, astfel obținându-se o individualizare în plus.

Spada încărcând palul roșu este, în această stemă, o figură heraldică cu trei înțelesuri. La recensământul din 1817, se arăta că Sîpoteni este un sat răzeșesc, cu mulți mazili, cea mai mare parte a moșiei fiind stăpânită de moșierul Iordache Donici, iar cealaltă parte – de răzeșii locali. Astfel, spada, ca armă nobilă, simbolizează, în primul rând, pe mazilii și răzeșii locali. Într-al doilea rând, această armă se regăsește și în stema familiei Donici, care reprezintă herbul polonez Ostoja (model din secolul al XVI-lea): în câmp roșu, între două semiluni de aur adosate – o spadă răsturnată, de argint, cu mânerul de aur; cimier: cinci pene de struț de argint. În sfârșit, spada se referă și la cunoscutul epizod politic de la 1563, relatat de cronicarul Grigore Ureche și legat de tabăra de la „Săpoteni” a hatmanului Ștefan Tomșa, care de aici a planificat și a realizat uciderea prin viclenie a lefegiilor nemți ai lui Despot-Vodă și ridicarea sa ca domn al Țării Moldovei (Ureche 1990, 95).

Stema satului Podul Lung a fost concepută prin procedeul armelor grăitoare. Acest sat este situat la confluența râurilor Bâc (simbolizat în stemă prin câmpul de argint, argintul fiind culoarea heraldică a apei) și Pojarna (simbolizat prin brâul roșu). „Când se umflau apele de primăvară, arată monografistul Teodor Niță, era greu să străbați lunca. Probabil, de aici, de la digul lung, cu mocirle anevoioase, și-a luat cătunul denumirea” (Niță 2012, 581). Astfel, podul de aur din stemă – căci aurul este smaltul heraldic superior – simbolizează denumirea localității.

O înrudire dintre cele două steme se realizează prin structura lor. Ambele steme au câmpul de bază de argint și poartă câte o piesă heraldică onorabilă de prim-ordin, roșie: la Sîpoteni – un pal, iar la Podul Lung – o fascie.

IV. Stema și drapelul satului Mândrești, comuna Mândrești, raionul Telenești

Simbolurile heraldice ale satului Mândrești au fost elaborate în mandatul primarului Vasile Socolovschi. Stema și drapelul satului (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Mariana Șlapac) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 23 mai 2019 (Decizia nr. 169-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului local Mândrești nr. 04/02 din 12 iulie 2019. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1243-VIII din 12 august 2019 (MORM 2019, nr. 261-268, 23 august, partea I, art. 382, p. 33-34).

Stema are următoarea blazonare: scut partiționat în unghi răsturnat (*chaussé*); în prima, pe roșu – o spadă de argint, cu mânerul de aur, flancată de două surle de aur, așezate: prima – în bandă și a doua – în bară, cu pâlniile în sus; partițiunile laterale – de argint, damaschinate negru; scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 12).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată, tripartită vertical alb-roșu-alb (1:2:1) și purtând în partițiunea din mijloc o spadă albă, cu mânerul galben, flancată de două surle galbene, cu pâlniile în sus – toate în pal (fig. 13).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Satul Mândrești este situat la confluența râurilor Ciulucul Mic și Ciulucul de Mijloc. Această particularitate geografică de aflare „între Ciulucuri” a fost esențială pentru moșia locului, determinându-i viața de secole. Documentele istorice atestă faptul că satele de azi – Mândreștii și Ciulucanii, ultimul purtând numele râurilor, – fac parte dintr-o moșie istorică comună. Astfel, într-un document din 5 mai 1807, intitulat „Însemnare de curgerea neamului pitarului Grigore Săpoteanul”, se consemnează: „*Ciulucanii ci să zic și Mândreștii*” (Buras 2002, 314; Sava 1944, doc. nr. 346, p. 416-417).

Hidronimul Ciuluc, după cum a arătat toponimistul Ion Dron, este un termen entopic de origine turanică, care, în aceste limbi, înseamnă „pârâu, vâlcică, râuleț, sursă (de apă)”. În limba română însă el a intrat cu sensul mai îngust de „pârâu sau vale cu izvoare puține, care seacă vara; secătură; vale seacă” (Dron 2001, 283-307).

În stema satului Mândrești, cele două Ciulucuri au fost marcate printr-o divizare specială, denumită în terminologie heraldică „partiționat în

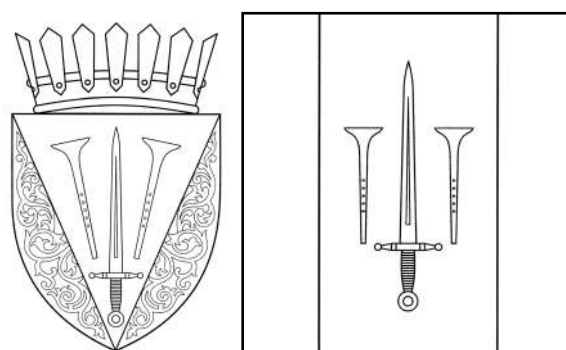


Fig. 12-13. Stema și drapelul satului Mândrești, comuna Mândrești, raionul Telenești, 2019.

unghi răsturnat (fr. *chaussé*)”, astfel încât cele trei partițiuni obținute se unesc cu vârful la vârful scutului. Partițiunile laterale au fost gândite ca simbolizând Ciulucurile, iar partițiunea centrală – moșia satului. Din aceste considerente, partițiunile din flancurile scutului au fost colorate în argint, smaltul heraldic al apei. Dar, pentru a marca ideea de „râuleț care seacă vara”, câmpul de argint a fost supus procedurii heraldice al damaschinării. Termenul heraldic „damaschinat” (fr. *damasquiné*), având ca sinonim și termenul „diaprat” (fr. *diapré*), desemnează un câmp sau o figură heraldică, a cărei suprafață este străbătută de arabescuri fine de altă culoare, amintind de procedeul de încrustare a unor arme cu fire de aur sau de argint într-un obiect de aramă, fier, oțel ori de fildeș, artă orientală cunoscută ca „damaschinaj” (din fr. *damasquinage*). Același termen, datorită similarității imaginii artistice obținute, denumește și procedeul tehnic prin care se realizează o țesătură cu desene satinat pe un fond mat, denumită „damasc” (din it. *damasco*, lat. *damascus*). Termenii provin de la denumirea cunoscutului oraș levantin Damasc, capitala Siriei, celebru prin fabricarea săbiilor de un anumit tip de oțel de înaltă calitate, pe suprafața finită a căruia se puteau distinge rețele fine de nervuri văluroase.

Astfel, arabescurile de culoare neagră din stema satului Mândrești sunt menite să simbolizeze, într-o formă artistică, crăpăturile din pământul uscat al albiei râului secăt.

În partițiunea centrală, de culoare roșie – smaltul heraldic al sângelui, focului și sacrificiului –, apare mobila principală a compoziției heraldice: o spadă în poziția ei heraldică normală, adică în pal și cu vârful în sus.

Spada poartă în această stemă o triplă semnificație:

În primul rând, ea a fost antrenată ca armă grăitoare. Spada este o armă mândră, falnică și, astfel, simbolizează denumirea satului Mândrești, toponim provenit de la un antroponim, cel mai probabil Mândru, consemnând o calitate psihologică a personajului de cândva, care a primit această poreclă.

În același timp, spada este o armă nobilă și legată de statutul social al nobleței. Din acest unghi de vedere, spada a fost antrenată pentru a marca faptul că moșia Mândrești este una răzeșească (Халиппа 1907, 167-168).

În sfârșit, spada este un simbol al verticalității – fizice și psihice. Ea simbolizează că Mândreștii, fiind „o localitate de oameni răzeși, gospodari, foarte și foarte mândri”⁶, și-au demonstrat pe parcursul secolelor verticalitatea și îndărătnicia de a lupta pentru libertate. Documentele istorice atestă participarea răzeșilor și mazililor din Mândrești la răscoala din martie 1773, înăbușită cu ajutorul oștirilor rusești. În 1817, localnicii s-au eschivat de la depunerea jurământului de credință față de împăratul rus. Fierarul din Mândrești Filimon Bodiș a înființat o organizație ilegalistă anti-sovietică, care a activat în zona satului natal în anii 1945-1950 (Țopa 2008, 512, 517-518).

Ultimele mobile heraldice din stemă sunt două instrumente muzicale vechi, cunoscute cu denumirea de *surlă*. Ele au menirea să facă referință la tradiția muzicală a localității. Este vorba, în primul rând, de doi mari compozitori, originari din Mândrești – academicianul Gheorghe Mustea și regretatul Valentin Dânga, dar și de numeroși instrumentiști, artiști și pedagogi în domeniul muzical, proveniți din acest sat.

Prin extensie, surlele fac trimitere și la tradiția culturală generală aparte a mândreștenilor – laică și bisericească –, căci surla este unul dintre instrumentele muzicale care se regăsește frecvent în picturile murale bisericești din Țările Române (Bobulescu 1940)⁷. În aceeași tradiție cărturărească, merită menționat faptul că Mândreștii sunt patria unui al doilea academician – doctorul habilitat în filozofie Alexandru Roșca, dar și a altor numeroși oameni de știință, cultură și arte.

⁶ Arhiva CNH, Dosarul comunei Mândrești, Chestionarul heraldic.

⁷ Aducem mulțumiri muzicologului dr. hab. Victor Ghilaș pentru semnarea valoroasei lucrări a lui C. Bobulescu și pentru consultațiile acordate în problema tipologiei surlilor.

Odată cu adoptarea stemei și a drapelului, prin aceleași acte normative, a fost avizat, aprobat și înregistrat în Armorialul General al Republicii Moldova și cel de-al treilea simbol identitar al localității – imnul satului având titlul „Odă satului Mândrești” (muzica Gheorghe Mustea, versuri Iulian Filip).

V. Stema și drapelul satului Boldurești, comuna Boldurești, raionul Nisporeni

Simbolurile heraldice ale satului Boldurești au fost elaborate în mandatul primarului Vasile Miron. Stema și drapelul satului (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Mariana Șlapac) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 23 mai 2019 (Decizia nr. 170-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Comunal Boldurești nr. 4/8 din 12 iulie 2019. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1267-VIII din 6 septembrie 2019 (MORM 2019, nr. 281-288, 13 septembrie, partea I, art. 408, p. 7).

Stema are următoarea blazonare: în câmp roșu – marca familiei Boldur (un trident în pal, cu dinții egali, având pe coadă o bară transversală și coada terminată în vârf de săgeată), de aur, înconjurată de o cununieță împletită din fire de trifoi alb (*Trifolium repens*), de argint, și spice de grâu, de aur; scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 14).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată roșie, purtând în mijloc marca familiei Boldur (un trident în pal, cu dinții egali, având pe coadă o bară transversală și coada terminată în vârf de săgeată), galbenă, înconjurată de o cununieță împletită din fire de trifoi alb, albe, și spice de grâu, galbene (fig. 15).

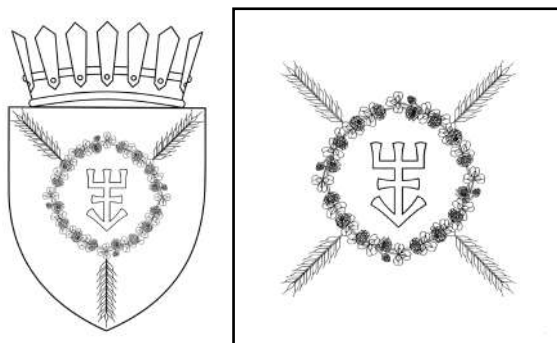


Fig. 14-15. Stema și drapelul satului Boldurești, comuna Boldurești, raionul Nisporeni, 2019.

Explicația simbolurilor este următoarea:

Toponimul Boldurești este unul de origine antroponimică și are la bază numele Boldur (Eremia 1970, 101). Tradiția locală susține că denumirea satului provine de la viteazul vornic Boldur din timpul lui Ștefan cel Mare (Ladaniuc, Nicu, Țopa 2000, 152-153). Pentru a verifica această tradiție, trebuie urmărite documentele istorice. Cheia acestei cercetări o constituie moșiile din valea Nârnovei.

La 28 decembrie 1425-1426, Alexandru cel Bun a întărit fraților Toader și Petru, fiii lui Ștefan Stravici, precum și unchilor lor, Giurgiu și Costea Stravici, „satele unde sunt Șerba Paușescul și Lazor, unde sunt Neagu Barbosu și Dragomir Hasnăș și Bălțați, la Cârliștura, precum și unde a fost Lațco, unde sunt Mihul și Panici, unde este Stancuț și unde este Stanciul, pe Nârnova, toate cu hotarele lor vechi” (DRH, A, I, doc. nr. 62, p. 90-91). Satele din domeniile de pe Nârnova au fost identificate de editorii acestui document astfel: *unde a fost Lațco* – la est de Boldurești⁸, *unde sunt Mihul și Panici* – la sud de Seliște (aflat în comuna Ciutești), iar *unde este Stancuț și unde este Stanciul* – la nord de Soltănești – toate în raionul Nisporeni acum și toate în zona cursului superior al Nârnovei, până a ajunge la Nisporeni. Astfel, aici s-a creat un domeniu mai larg al familiei Stravici.

Din cercetările genealogice se constată că numitul Costea Stravici a avut o fiică, probabil Nastea, care a fost căsătorită cu Ioan Boldur, atestat în 1443, și care sunt părinții lui Sima Boldur, mare boier din vremea lui Ștefan cel Mare: vistiernic în anii 1486-1491, vornic în 1491-1503 și prim-sfetic în sfatul domnesc în 1502-1503 (Lefter 2010). Astfel, o parte din proprietățile funciare ale familiei Stravici au ajuns în stăpânirea familiei Boldur, adică Sima Boldur a moștenit proprietăți pe Nârnova de la mama lui.

Sima Boldur a fost căsătorit cu Mușa și a avut trei copii, atestați în documentele istorice: fiica Marica (1518, 1522), fiul Andrușco (1518, 1522), care este tatăl aprodului Giurgea Boldur, și fiica Măgdalina (1522) (Lefter 2010). Acest Andrușco Boldur a răscumpărat de la surorile lui mai multe proprietăți funciare paterne, printre care, la 12 iulie 1522, și „siliștea Păruceani pe Nârnova”

(DIR, A, XVI, I, doc. nr. 186, p. 211-212). Din acest act se vede că și vornicul Sima Boldur avusese uric pentru această siliște de la Ștefan cel Mare.

La 16 aprilie 1617, „satul Păruceni pi Nârnova” este întărit marelui vornic Ureche (DIR, A, XVII, IV, doc. nr. 183, p. 145). Un document din 23 septembrie 1635, menționat într-un perilipsis de la 1818 împreună cu „scrisorile moșiei Siliștea cu seliștile ei”, atestă întărirea moșiei Păruceni vornicului de poartă Ieremia Vânculeț (DRH, A, XXIII, doc. nr. 245, p. 289). Același Ieremia Vânculeț, la 20 septembrie 1636, cumpără de la Vasile Sturza, ginerele lui Mirăuță, și de la rudele sale „satul Păruceni, numit înainte Stancăuți” (DRH, A, XXIII, doc. nr. 521, p. 573). Această din urmă denumire, Stancăuți, ne trimite cu gândul la cele două sate de la 1425-1426 – *unde este Stancuț și unde este Stanciul* – localizate la nord de Soltănești.

La 28 mai 1642, Vasile Lupu voievod întărește vornicului de poartă Ieremia Vânculeț stăpânirea asupra satelor Brănișteri și Boldurești, asupra unor vii din Soltănești, asupra unor prisăci cu livezi și îi dăruiește un loc cu prisacă și niște bălți de pește, numite Hilipoaie și Lunga (DRH, A, XXVI, doc. nr. 483, p. 409-410). În această carte domnească, situația pe teren este descrisă astfel: „*satul Brănișterii, unde au fostu casa lui Boldor vistieriu, și niști vii din Soltănești, care acele sate di mai sus scrisă Pârăucenii la Buzocea ce să numescu Brănișterii și satul Boldureștii și cu acele vii din Soltănești i-au fostu lui dreaptă cumpăratură de la Mirăuță Hraniță și de la ficiorii lui și de la nepoții lui, drept 100 [de ughi] ungurești și drept 100 stupi. Iar hotarul acelor sate să începe din vale Nârnovii de cătră Pâncești de la o vale ce se cheamă Lupoaiie în gios pe vale pe la Drumul cel Mare. Iar de acolo în sus până la valea Buldureasca piste vale până la un stâlpu de piatră, iar de acolo pe hârtoape la deal la Orbej, iar de acolo Orbejul la vârful dealului, iar de acolo pe vârful dealului spre răsăritu până la aceeaș(i) vale Lupoaei; atât este totu hotaru*”. În 1645, Vasile Lupu va întări din nou stăpânirea deja sătrarului Ieremia Vânculeț: la 17 iunie – asupra satului Păruceni (DRH, A, XXVIII, doc. nr. 101, p. 87-88), iar la 25 iunie – asupra satelor Brănișteri și Boldurești (DRH, A, XXVIII, doc. nr. 107, p. 91).

Această înșiruire lungă de documente atestă istoric faptul că domeniul familiei Boldur a cuprins câteva sate învecinate, printre care și Boldureștii

⁸ Arheografii ne comunică faptul că în secolul al XVII-lea acest sat s-a numit Lățcani.

de azi, a căror vatră și denumiri s-au schimbat pe parcursul secolelor, dar și faptul că aici s-a aflat casa vistiernicului Boldur. Astfel, putem conchide că, într-adevăr, numele satului provine de la neamul Boldur, cel mai probabil, de la Sima Boldur, căci tatăl său, Ion, nu l-a stăpânit decât prin căsătoria cu fiica lui Costea Stravici.

Din acest considerent, mobila principală a stemei satului Boldurești a devenit marca familiei Boldur – un trident în pal, cu dinții egali, având pe coadă o bară transversală și coada terminată în vârf de săgeată. Aceasta ne este cunoscută chiar din sigiliul lui Sima Boldur însuși, aplicat pe un document de la 12 iulie 1499 (fig. 16) (Однороженко 2008, 54, fig. 43; Tiron, Lefter 2013, 78, fig. 13, după Oleg Odnorojenko; Tiron, Lefter 2015, 202, nr. 30, figurile după O. Odnorojenko și „Albumul paleografic” al lui Ioan Bogdan). Marca în cauză face parte din stratul cel mai vechi de steme boierești moldovenești, din așa-numita „heraldică geometrică”, specifică Țării Moldovei, spațiului polono-lituanian și similară cu sistemul dangalelor tătarești. Este o emblemă de cea mai mare valoare simbolică, cu vechime atestată la sfârșitul secolului al XV-lea, în epoca lui Ștefan cel Mare.

Fiind o marcă veche, tridentul familiei Boldur a primit smaltul superior în heraldică – aurul. Tot ea a dictat și culoarea scutului heraldic – culoarea tradițională veche a heraldicii moldovenești, dar și culoarea militară prin excelență. Roșul este dictat și de faptul că la Boldurești, după cum atestă *Condica Vistieriei Țării Moldovei de veniturile și lefurile dregătorilor și slujbașilor domniei și ale slujitorilor Curții domnești*, se afla un „căpitan de Boldurești”, comandantul a 100 de călărași (Documente Iași VII, doc. nr. 129, p. 121). Nu este în plus să amintim că roșul este și culoarea domniei.

Cea de-a doua mobilă din stema Boldureștilor este o cunună simbolică, împletită din fire de trifoi alb (*Trifolium repens*) și spice de grâu. Cunună simbolizează două dintre ocupațiile istorice de bază ale locuitorilor. Astfel, grâul apare ca un simbol al agriculturii, iar trifoiul – ca simbol al pașiștilor.

Ideea cu agricultura a fost solicitată de săteni.

Ideea cu fânațul a venit de la faptul că vechiul sat Păruceni s-a numit și Brănișteri, după denumirea meseriei de brănișteri. Brănișterii erau niște slujbași speciali, care se îndeletniceau cu strân-



Fig. 16. Sigiliul vornicului Sima Boldur, aplicat la 1499. Desen de Oleg Odnorojenko.

gerea fânului pentru trebuințele Curții domnești de la Iași din cunoscuta Brăniște domnească de pe șesul din stânga Prutului, cuprinzând 30 de sate (Sava 1937, 22). Satele Boldurești, Brănișteri și Păruceni, se pare, nu au făcut parte din cele treizeci de sate, dar denumirea Brănișteri atestă clar implicarea lor în slujba adunării fânului. În consecință, floarea de trifoi, ca una dintre plantele perene specifice pașiștilor și fânațelor, simbolizează ocupația respectivă.

În final, această stemă poate fi citită ca una aparținând unui domeniu al familiei Boldur de la marginea Brăniștii domnești.

VI. Stemele și drapelurile comunei Zâmbreni, raionul Ialoveni

Simbolurile comunei Zâmbreni au fost elaborate în mandatul primarului Daniel Țonu. Stema și drapelul comunei, precum și stemele și drapelurile satelor componente Zâmbreni și Găureni (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Andrei Gaidașenco) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 23 mai 2019 (Decizia nr. 172-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Comunal Zâmbreni nr. 5/01 din 17 iulie 2019. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1268-VIII din 6 septembrie 2019 (MORM 2019, nr. 281-288, 13 septembrie, partea I, art. 409, p. 7-9).

Stema comunei Zâmbreni are următoarea blazonare: despicat, roșu și de argint, cu un zimbru stând, cu capul întors văzut din față, dintr-unul în celălalt; scutul fiind timbrat de o coroană comunală de câmpie (fig. 17).

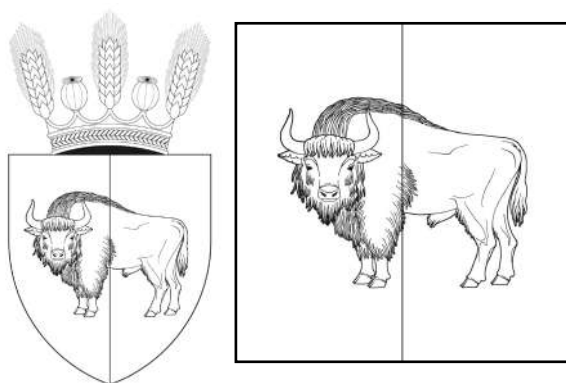


Fig. 17-18. Stema și drapelul comunei Zâmbreni, raionul Ialoveni, 2019.

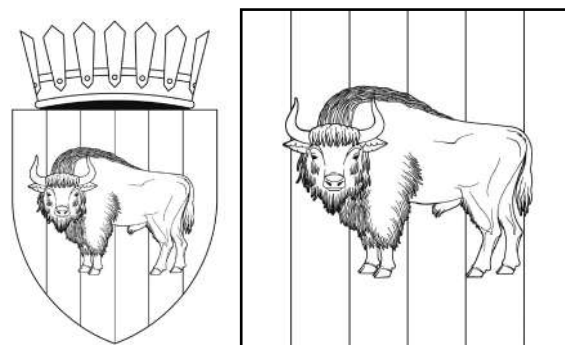


Fig. 19-20. Stema și drapelul satului Zâmbreni, comuna Zâmbreni, raionul Ialoveni, 2019.

Drapelul reprezintă o pânză pătrată, bipartită vertical roșu-alb, cu un zimbbru stând, cu capul întors văzut din față, dintr-unul în celălalt (fig. 18).

Stema satului Zâmbreni, comuna Zâmbreni are următoarea blazonare: în câmp partiționat în șase paluri roșii și negre – un zimbbru stând, cu capul întors văzut din față, broșând, de argint; scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 19).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată, partiționată vertical în șase dungi, roșii și negre alternându-se, și purtând în mijloc un zimbbru stând, cu capul întors văzut din față, broșând, alb (fig. 20).

Stema satului Găureni, comuna Zâmbreni are următoarea blazonare: scartelat, de aur și roșu, cu un disc negru broșând, încărcat cu un zimbbru stând, cu capul întors văzut din față, de argint; scutul timbrat de o coroană sătească de argint (fig. 21).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată, scartelată galben și roșu, purtând în mijloc un disc negru broșând, încărcat cu un zimbbru stând, cu capul întors văzut din față, alb (fig. 22).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Comuna Zâmbreni cuprinde două sate, separate între ele de râul Botna: moșia Zâmbrenilor este la răsărit de această apă, pe malul stâng, iar moșia Găureni – la asfințit, pe malul drept. Cândva însă, aceste moșii răzeșești au făcut corp comun și au fost stăpânite de aceleași neamuri.

Toponimul Zâmbreni este fie zoonimic, având la bază denumirea cunoscutului animal – „zimbbru” (Eremia 1970, 69) (*Bison bonasus*), fie floronimic, având la bază denumirea unei specii subalpine de

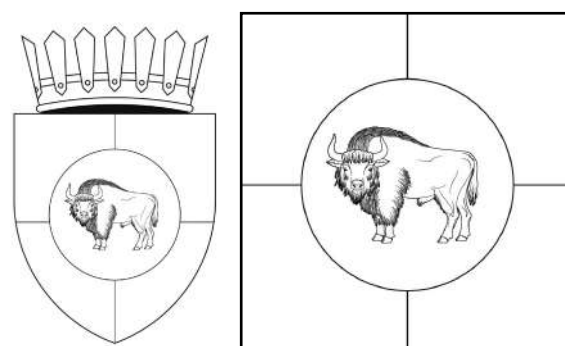


Fig. 21-22. Stema și drapelul satului Găureni, comuna Zâmbreni, raionul Ialoveni, 2019.

pin – „zâmbbru” (Constantinescu 1963, 415) (*Pinus cembra*), fie antroponimic, având la bază numele de persoană Zâmbrea, care provine ori de la animal, ori de la plantă (Jordan 1983, 242, 245), ori de la boala „zâmbre”, sau de la cunoscuta expresie „a face zâmbre”.

Două microtoponime locale sunt de luat în considerare în contextul cercetărilor etimologice. Primul dintre ele este hidronimul Zâmbroaia, satul vechi fiind situat la gura pârâului cu acest nume, atestat documentar la 1817 (Schițco 2017, 547-548, cu referință la: Constantinescu-Iași 1929, 27, 29). Cel de-al doilea – Valea Zimbrilor/ Valea Zâmbrenilor – este cunoscut și azi⁹.

O legendă istorică locală susține că moșia Zâmbreni ar fi fost dată de Ștefan cel Mare ostașului său Draguș Rezanu, poreclit Zâmbrea, care a lăsat-o drept moștenire celor șase copii ai săi –

⁹ Arhiva CNH, Dosarul comunei Zâmbreni, Chestionarul heraldic.

Negrea, Nastasia, Magdalena, Ilie, Adriana, Flo-roaia – ipoteticii bătrânii eponimi ai părților de moșie, reflectate în microtoponimia locală. În același timp, tradiția populară afirmă că porecla Zâmbrea ar veni de la faptul că zona era împădurită și locuită de mulți zimbri¹⁰.

Stadiul actual al cercetărilor istorice nu permite identificarea aceluia Zâmbrea legendar, de la care provine toponimul Zâmbreni, după cum nici confirmarea faptului că Zâmbrenii au la bază acest antroponim. Dintre soluțiile etimologice directe sau posibile printr-un antroponim intermediar, cea care se bazează pe etimonul „zimbru”, în grai moldovenesc „zâmburu”, este din punctul nostru de vedere cea mai probabilă pentru o localitate care se află departe de munți, dar și cea mai îndrăgită de localnici. În consecință, emblema zimbrului a fost aleasă ca mobilă principală pentru toate cele trei steme.

Cel de-al doilea element de individualizare heraldică ține de faptul că moșiile celor două sate sunt răzeșești.

Dintr-o cercetare documentară cu caracter juridic de la 1810, se cunoaște că moșia răzeșească (Arbore 2001, 103) Găureni umblă în patru bătrâni: Onofrei, Curnic, Miron și Roșca¹¹. Din acest considerent, câmpul heraldic a fost sferuit. Individualizarea stemei s-a realizat și prin utilizarea unei a treia mobile – a discului negru, care constituie o armă grăitoare. Denumirea Găureni se datorează aspectului exterior al locului de *gaură* – „adâncitură, cavitate”, „hârtop relativ mic cu coaste nestabilite și râpoase” (Eremia 1970, 54).

Zâmbrenii, menționat ca sat răzeșesc la recensământul din 1817 (Халиппа 1907, 149), conform cercetărilor istoricului Teodor Candu, sunt o extensie a moșiei Găureni, din punctul de vedere al proprietății asupra pământului. Astfel, după documentele de la cumpăna secolelor XVIII și XIX, se constată că un oarecare Efrim, vel căpitan Budjanu Văsocianu, ar fi fost tatăl Anușcăi, din care se trag toți răzeșii Mârza, ce au stăpânit Găureni, dar și tatăl lui Bold, care a stăpânit moșia Zâmbreni și a avut șase moștenitori (la fel ca și ipoteticul Draguș Rezanu, poreclit Zâmbrea!): Ioniță, Aftenia, Ruxanda, Nastasia, Panaghia,

Magdalena¹². Astfel, cele șase paluri din stema satului Zâmbreni simbolizează cele șase trupuri de moșie răzeșească, legendare și reale. Negru aici este culoarea pământului, iar roșul – culoarea nobleței.

În stema comunei, câmpul a fost despicat în două, simbolizând cele două sate componente, separate, dar și unite, de Botna. Unitatea simbolică s-a realizat și prin utilizarea procedurii heraldice al alternării smalturilor câmpurilor cu cele ale figurii, denumită „dintr-unul în celălalt”. Argintul, fiind culoarea apei în heraldică, simbolizează Botna, iar roșul rămâne aici un simbol al răzeșiei.

Coroanele care timbrează scuturile heraldice arată statutul fiecărei unități teritoriale: la satul Zâmbreni – de sat-reședință de comună, iar la Găureni – de sat-nereshedință de comună. Coroana comunală de câmpie ce timbrează scutul stemei comunei Zâmbreni, în conformitate cu normele stabilite de Comisia Națională de Heraldică¹³, trimite la zona geografică de câmpie, în care este situată comuna. Reprezintă o cunună de aur, compusă din trei spice de grâu și două gămlii de mac intercalate.

VII. Stema și drapelul satului Păulești, raionul Călărași

Simbolurile satului Păulești au fost elaborate în mandatul primarului Ion Prunici. Stema și drapelul (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Mariana Șlapac) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 23 mai 2019 (Decizia nr. 171-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Sătesc Păulești nr. 02/01 din 9 septembrie 2019. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1427-VIII din 14 ianuarie 2020 (MORM 2020, nr. 14-23, 24 ianuarie, partea I, art. 12, p. 5).

Stema are următoarea blazonare: în câmp de aur – o coșarcă din răchită, așezată pe talpa scutului, plină cu ciorchini de struguri și mere – totul în culori naturale; talpa scutului partiționată în tablă de șah, de argint și verde; scutul timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 23).

¹² ANRM, F. 39, inv. 10, d. 1350.

¹³ Arhiva CNH, Regulamentul cu privire la elaborarea simbolicii teritoriale locale, aprobat în ședința Comisiei Naționale de Heraldică a Republicii Moldova din 28 aprilie 1996, cu modificările și completările introduse în ședința din 19 martie 2004.

¹⁰ Arhiva CNH, Dosarul comunei Zâmbreni, Chestionarul heraldic.

¹¹ ANRM, F. 39, inv. 10, d. 1350, f. 11-16. Informație depistată și oferită de dr. Teodor Candu.

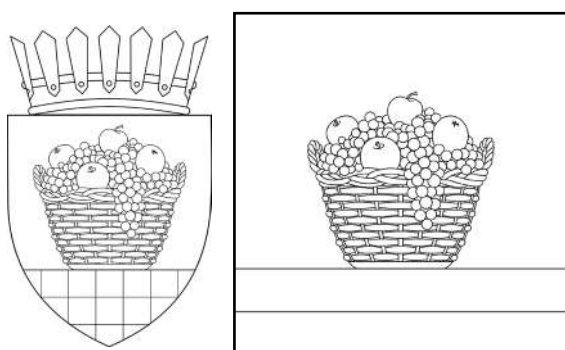


Fig. 23-24. Stema și drapelul satului Păulești, raionul Călărași, 2020.

Drapelul reprezintă o pânză pătrată galbenă, cu o talpă (1/4 h) tăiată în două brâie, verde și alb, purtând în mijloc o coșarcă din răchită, așezată pe talpă, plină cu ciorchini de struguri și mere – totul în culori naturale (fig. 24).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Cu toate că etimologia toponimului Păulești pare una transparentă (Eremia 1979, 93), identificarea personajului istoric real, de la care a provenit numele localității nu s-a făcut încă în istoriografia autohtonă. Nici istoricul localității până în epoca modernă nu a fost studiat suficient (Leașco 2012, 212-220), încât antrenarea unei emblematici legate de istoria medievală și modernă a satului nu a fost posibilă. În aceste condiții, în prim-plan simbolic au intrat condițiile naturale și ocupațiile economice tradiționale.

În câmpul scutului au fost incluse mobile cu referire la trei dintre ocupațiile economice, bine documentate pentru secolele XIX-XXI¹⁴ (Leașco 2012, 212-220):

- coșul simbolizează împletitul din nuiele de răchită;
- strugurii simbolizează viticultura;
- merele simbolizează pomicultura.

Mobilele fiind de culori naturale, câmpul scutului a fost ales de aur, aurul – smaltul heraldic superior – fiind simbolul bogăției, al prestigiului, grandorii și prosperității (Andrieș-Tabac 2008, 34).

Condițiile naturale au fost simbolizate în talpa scutului.

Culoarea verde e argumentată de faptul că satul Păulești „este înconjurat de jur-împrejur de o brătară verde de codru, care a fost și va rămâne o ademenitoare cetate atât pentru viețuitoarele naturii, cât și pentru oameni”¹⁵.

O altă particularitate naturală deosebită, geologică, este marcată în stemă prin partiționarea tălpii scutului în tablă de șah – de argint și verde. Astfel, se simbolizează faptul că în partea de nord a satului Păulești, în râpa numită Cimitirul Cailor, în calcarul format din diferite specii de scoici calcinate se regăsesc cristale de stronțianit (SrCO_3 [64,4% Sr]) – mineral reprezentând un carbonat natural de stronțiu, cristalizat în sistem rombic (= sistem de cristalizare a cărui formă fundamentală este o prismă dreaptă cu bazele romburi). Cristalele rombice de stronțianit sunt transparente incolore, gălbui sau verzui. Prin calcinare, din ele se obține stronțiana – substanță reprezentând un oxid sau hidroxid de stronțiu, folosită la rafinarea zahărului, la fabricarea sărurilor de stronțiu etc. În Republica Moldova, râpa din Păulești este singurul loc unde a fost descoperit stronțianitul (Leașco 2012, 213), fapt care are valoare de unicat. În această ordine de idei, pătrățelele de argint sunt menite să simbolizeze stronțianitul.

VIII. Stema și drapelul satului Sărata Veche, comuna Sărata Veche, raionul Fălești

Simbolurile satului Sărata Veche au fost elaborate în mandatul primarului Maria Galiț. Stema și drapelul (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Andrei Gaidașenco) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 22 mai 2020 (Decizia nr. 227-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Comunal Sărata Veche nr. 2/10 din 5 iunie 2020. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1658-VIII din 13 iulie 2020 (MORM 2020, nr. 180-187, 17 iulie, partea I, art. 358, p. 103-104).

Stema are următoarea blazonare: în câmp verde – un toiag ciobănesc de aur, peste care broșează doi carași (*Carrassius Gibelio*) de argint, așezați în fascie, unul sub altul, cel de jos – conturnat, și prinși de capetele aceleiași sfori, de asemenea de argint; bordură componată, negru – de argint;

¹⁴ Arhiva CNH, Dosarul satului Păulești, Chestionarul heraldic, alcătuit de Valentina Osadci.

¹⁵ Expresia aparține Valentinei Osadcii, alcătuitoarea chestionarului heraldic citat.

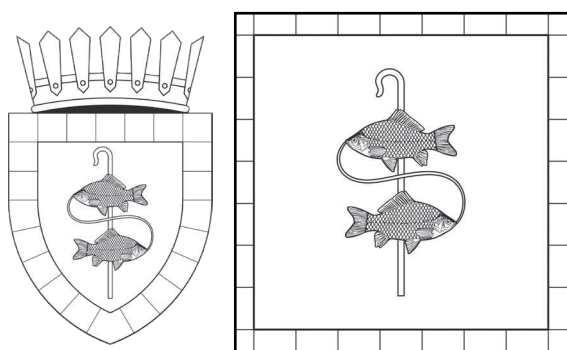


Fig. 25-26. Stema și drapelul satului Sărata Veche, comuna Sărata Veche, raionul Fălești, 2020.

scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 25).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată verde, cu bordură componată din pătrate de 1/9 h, negru-alb, purtând în mijloc un toiag ciobănesc galben, peste care broșează doi carasii albi, așezați în fascie, unul sub altul, cel de jos – conturnat, și prinși de capetele aceleiași sfori, de asemenea albe (fig. 26).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Simbolurile satului Sărata Veche reflectă particularitățile naturale și ocupațiile economice principale ale locuitorilor.

După cum se arată în chestionarul heraldic remis Comisiei Naționale de Heraldică, „creșterea oilor a fost și rămâne îndeletnicirea de bază a localnicilor încă de la fondarea localității. Mulți posesori de oi din satele vecine își aduceau oile la vărat la iscușii ciobani din Sărata Veche”¹⁶. Această îndeletnicire importantă a fost simbolizată în compoziția heraldică prin toiagul ciobănesc de aur.

O altă importantă preocupare tradițională locală rămâne a fi piscicultura. În același chestionar heraldic se menționează: „comuna Sărata Veche este renumită prin cele mai multe iazuri, fiecare al doilea bărbat din sat a fost și este pescar. Peștele de la Iazul de Sus – sau, mai bine zis, carasul – are un gust dulce specific, care îi ademenește până și pe pescarii de la Bălți să vină aici la pescuit”¹⁷. La recensământul funciar din 1817 se consemnează că pe moșia Sărata, ocolul Turii, ținutul Iași, care

pe atunci aparținea vistiernicului Iordache Roset, sunt trei iazuri în care se prinde pește și două mori de apă (Халиппа 1907, 114). Faptul că lângă satul Sărata Veche, în 1904, „este un mare heleșteu” se menționează în „Dicționarul geografic al Basarabiei” (Arbore 2001, 183). În consecință, piscicultura a fost marcată în stemă prin doi carasii de argint. Aceștia sunt așezați broșând peste toiag, în fascie, unul sub altul, cel de jos – conturnat, și prinși de capetele aceleiași sfori, de asemenea de argint, întreaga compoziție sugerând litera S – inițiala denumirii satului.

Câmpul verde are o dublă semnificație. În primul rând, este vorba de marcarea industriei nutrețurilor, prin care era celebră cândva localitatea. Înainte de 1974, aici a fost construită o fabrică de pregătire a nutrețurilor combinate în cadrul Asociației raionale „Kolhozjivprom”, create în baza colhozurilor mici din Sărata Veche și Sărata Nouă (Țopa 2014, 88). A doua semnificație a verdelui ține de ambiția salutară de amenajare a parcurilor în localitate¹⁸.

Un alt element heraldic îl constituie bordura componată din pătrățele negre și de argint alterându-se. Bordura reflectă un fenomen natural, specificat în același chestionar heraldic: „Valea satului este remarcabilă prin faptul că în zilele de vară cu arșiță, la suprafață apare un strat de praf alb și sărat, care este la originea denumirii Sărata Veche”¹⁹. Pătrățelele negre simbolizează, astfel, în limbaj heraldic, pământul, iar pătrățelele de argint – „sărătura de pe vale”.

IX. Stema și drapelul satului Jevreni, raionul Criuleni

Simbolurile satului Jevreni au fost elaborate în mandatul primarului Igor Rotari. Stema și drapelul (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Andrei Gaidașenco) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 22 mai 2020 (Decizia nr. 226-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Sătesc Jevreni nr. 03-01 din 12 iunie 2020. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1676-VIII din 27 iulie 2020 (MORM 2020, nr. 194-197, 31 iulie, partea I, art. 398, p. 10).

¹⁶ Arhiva CNH, Dosarul satului Sărata Veche, Chestionarul heraldic.

¹⁷ Arhiva CNH, Dosarul satului Sărata Veche, Chestionarul heraldic.

¹⁸ Arhiva CNH, Dosarul satului Sărata Veche, Chestionarul heraldic.

¹⁹ Arhiva CNH, Dosarul satului Sărata Veche, Chestionarul heraldic.

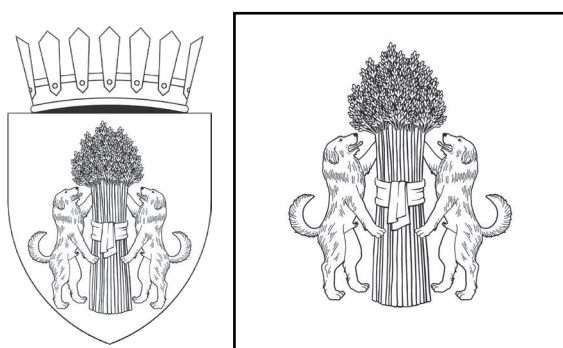


Fig. 27-28. Stema și drapelul satului Jevreni, raionul Criuleni, 2020.

Stema are următoarea blazonare: pe roșu – un snop de mălai (*Sorghum bicolor*), de aur, legat la mijloc cu o eșarfă de argint și susținut de doi câini (*Ciobănesc românesc carpatin*) ridicăți și afrontați, de asemenea de argint; scutul fiind timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 27).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată roșie, purtând în mijloc un snop de mălai, galben, legat la mijloc cu o eșarfă albă și susținut de doi câini ridicăți și afrontați, de asemenea albi (fig. 28).

Explicația simbolurilor este următoarea:

Denumirea Jevreni a fost trecută de savanți la categoria toponimelor obscure (Eremia 1970, 125), ceea ce înseamnă că din punct de vedere științific nu se poate defini o etimologie cât de cât clară a ei. Tradiția nu-și permite însă să lase astfel de goluri în mentalul colectiv și a perpetuat niște legende, care caută originile etimologice ale denumirii satului în apelativul *javră* – în sensul de „câine”, „hienă” sau „lup” –, dând credit ideii că *Jevreni* ar proveni de la un toponim mai vechi, Locul Javrelor²⁰ (Moraru 2007, 577). Această etimologie populară a determinat alegerea celor doi câini pentru introducerea în compoziția heraldică, câinele fiind primul sens legat de apelativul *javră*. Specia *Ciobănesc românesc carpatin* s-a ales ca una autohtonă, celebră și foarte utilă omului.

A doua idee heraldică din această stemă a fost determinată de faptul că una dintre ocupațiile economice prospere ale jevrenenilor ține de creșterea mălaiului pentru mături (*Sorghum bicolor*) și confecționarea unor mături de înaltă calitate și cu ornamentație deosebită, încât locu-

²⁰ Arhiva CNH, Dosarul satului Jevreni, Chestionarul heraldic.

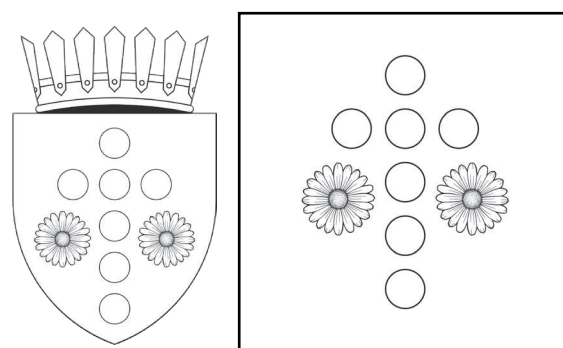


Fig. 29-30. Stema și drapelul satului Șaptebani, raionul Râșcani, 2020.

itorii din partea stângă a Nistrului, în special cei din Dubăsari, i-au supranumit în sensul bun al cuvântului „măturarii din Jevreni”²¹. Astfel, această idee este întruchipată de snopul de mălai, susținut de cei doi câini.

Culoarea roșie a câmpului heraldic marchează faptul că o parte a moșiei Jevrenilor din vechime a fost răzeșească (Халиппа 1907, 136).

X. Stema și drapelul satului Șaptebani, raionul Râșcani

Simbolurile satului Șaptebani au fost elaborate în mandatul primarului Rodion Lungu, la inițiativa și cu sprijinul medicului Adrian Musteață, originar din localitate. Stema și drapelul (autor Silviu Andrieș-Tabac, pictor Mariana Șlapac) au fost avizate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică din 22 mai 2020 (Decizia nr. 228-V.01) și aprobate prin Decizia Consiliului Sătesc Șaptebani nr. 3/3 din 23 iulie 2020. Simbolurile au fost înregistrate în Armorialul General al Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii nr. 1731-VIII din 24 august 2020 (MORM 2020, nr. 221-225, 28 august, partea I, art. 477, p. 5).

Stema are următoarea blazonare: pe roșu – șapte bezanți de aur, așezați în cruce latină (1, 3, 1, 1, 1) și flancați de două flori de mușețel (*Matricaria recutita*), naturale; scutul este timbrat de o coroană sătească de aur (fig. 29).

Drapelul reprezintă o pânză pătrată roșie, purtând în mijloc șapte bezanți galbeni, așezați în cruce latină (1, 3, 1, 1, 1) și flancați de două flori de mușețel, naturale (fig. 30).

²¹ Arhiva CNH, Dosarul satului Jevreni, Chestionarul heraldic.

Explicația simbolurilor este următoarea:

Prima mențiune documentară a unei așezări pe locul actualului sat Șaptebani se regăsește într-un document din 3 iunie 1429, în formula „unde a așezat sat Stanco” («где Станко селить») (DRH, A, I, doc. nr. 30, p. 134-136). De la numele celui prim stăpânitor cunoscut, localitatea s-a numit Stancăuți, păstrând această denumire până după 1870, când este înlocuită, în circumstanțe pe care nu le explică nici istoricii localității (Furtună, Bogdan 2008), nici tradiția populară, de actuala denumire – Șaptebani –, a cărei etimologie trebuie căutată, de asemenea, într-un antroponim (Furtună, Bogdan 2008, 4-6).

Toponimul Șaptebani, de o frumusețe lingvistică aparte, ne-a oferit prilejul utilizării procedeeului heraldic al armelor grăitoare, procedeu care a fost simțit ca natural și de alcătuirii primelor proiecte stângace de stemă și drapel local, atașate chestionarului heraldic remis Comisiei Naționale de Heraldică la 25 februarie 2020²². Astfel, cei șapte bezanți de aur – căci bezantul este moneda heraldică anume – constituie arme grăitoare și simbolizează denumirea localității.

Modul de așezare a bezanților ne-a fost sugerat de o stemă a familiei Șeptelici, repertoriată de Traian Larionescu în cunoscutul său armorial-manuscris, multiplicat și depus la marile biblioteci: *în câmp roșu șapte bezanți de aur așezați în cruce latină (1, 3, 1, 1, 1)* (fig. 31) (Larionescu 1976, pl. 37, fig. 388).

Această stemă familială este cu totul la ea acasă în cazul localității date, deoarece familia Șeptelici, cunoscută și ca Andriaș-Șeptelici, este consemnată printre stăpânitorii moșiei Stancăuți. La recensământul funciar al Basarabiei, întreprins în 1817, se arată că moșia aparținea medelnice-rului Manolache Andriaș (Халиппа 1907, 90) (Manolache Andriaș-Șeptelici, * 1767, † 1834). Fiica acestuia, Elisabeta († 1856), a fost măritată cu colonelul Ioan Dim. Feona († 1856) (Bezviconi 1940, 35-36; Bezviconi 1943, 14, 82, 110; Furtună, Bogdan 2008, 19), aducând Stancăuții ca zestre în familia Feona (Feonas). În același timp, trebuie să menționăm că niciunul dintre istoricii profesioniști sau amatori, care s-au ocupat de istoria localității, nu a exclus o posibilă legătură dintre antroponimul Șeptelici și toponimul

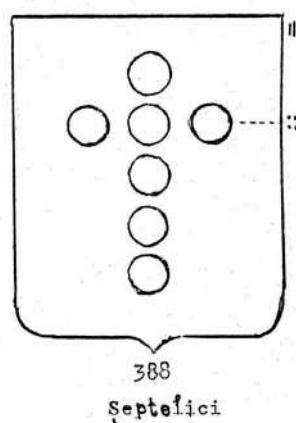


Fig. 31. Stema familiei Șeptelici, după Traian Larionescu.

Șaptebani, chiar dacă această legătură nu poate fi sesizată încă la nivelul documentării de azi.

A doua ca importanță mobilă heraldică din stema satului Șaptebani o constituie floarea de mușețel (*Matricaria recutita*), reprezentată în culori naturale și multiplicată în două. Această plantă medicinală emblematică simbolizează faptul că localitatea are o bogată tradiție medicală și este baștina unor medici, dinastii de medici și a unor farmaciști de renume (Musteață, Bogdan, Ojog, Lupăcescu, Protasov, Vârlan, Gherman, Cojocar și a.). A fost aleasă ca emblemă medicală expresă, în acest caz, pentru faptul că aici s-a născut Vasile Procopișin (* 1934, † 2008), membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, unul dintre fondatorii și reperele învățământului farmaceutic superior din țara noastră.

Floarea de mușețel a fost dublată, pentru a marca cele două mahalale istorice ale satului – *Mahalaua moldovenilor*, unde pe vremuri locuia populația de origine etnică românească, și *Mahalaua rușilor* (= rutenilor), unde locuiau ucrainenii²³.

Alegerea culorii roșii de fundal are o argumentare triplă. În primul rând, acesta este smaltul heraldic atestat pentru fundalul stemei familiei Șeptelici. Într-al doilea rând, roșul este culoarea domnească și denotă faptul că Stancăuții s-au aflat o scurtă perioadă în proprietate domnească. Este vorba că voievodul Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546), fiul natural al lui Ștefan cel Mare, a intrat în stă-

²² Arhiva CNH, Dosarul satului Șaptebani, Chestionarul heraldic.

²³ Arhiva CNH, Dosarul satului Șaptebani, Chestionarul heraldic.

pânirea Stancăuților prin cedarea făcută de Ieremia, fost gumenic (gumelnic, homelnic = vătăv de arie), care îi rămăsese dator cu 3000 de aspri din seama de la Ocne, de pe când fusese cămăraș. Peste o anumită vreme, domnul schimbă acest sat pe satul Protopopenii de pe Siret cu Anușca, cneaghina lui Frunteș, căreia îi plătește suplimentar încă 400 de zloți tătarești, Frunteșoia devenind noua stăpână a Stancăuților (DIR, XVI, A, I, doc. nr. 370, p. 406; DIR, XVI, A, III, doc. nr. 437, p. 357-358; DRH, A, IX, doc. nr. 198, p. 268-271). Într-al treilea rând, roșul, întruchipând sângele și jertfa de sânge, este și principala culoare a medicinii.

XI. Concluzii

Analiza acestui nou lot de însemne teritoriale sătești ne convinge în ideea că tendințele de afirmare și dezvoltare a heraldicii și vexilologiei rurale din Republica Moldova se mențin în limitele concluziilor expuse în studiile noastre generalizatoare precedente, dedicate aceluiași subiect și publicate în 2007 (Andrieș-Tabac 2007) și 2020 (Andrieș-Tabac 2020a).

Din punct de vedere teoretic, rămân populare în continuare aceleași procedee heraldice canonice: păstrarea stemelor teritoriale vechi, asumarea unor elemente din stemele foștilor proprietari ai moșiei, asumarea armelor grăitoare, marcarea unor evenimente istorice importante, marcarea unei situații geografice și a bogățiilor naturale excepționale, marcarea unor profesii sau ocupații economice specifice, invocarea unor tradiții etnografice și folclorice, a specificului etnic, a unor monumente – istorice sau naturale, simbolizarea stărilor sociale istorice a locuitorilor (în special răzeși) și altele.

În același timp, se lărgeste repertoriul de mobile, piese și partițiuni ale blazonului, care intră în heraldica autohtonă. Mai des este vorba despre noi specii din flora sau fauna locului, dar și partițiunile mai rare ale heraldicii occidentale își fac locul treptat. Fenomenul se explică prin îmbogățirea numerică progresivă a Armorialului General al Republicii Moldova, fapt care impune căutarea de soluții noi, de căi nebatătorite, pentru a realiza compoziții heraldice unice și cât mai individualizatoare.

Din punct de vedere artistic, dat fiind că în procesul desenării sunt implicate aceleași nume, heraldica rurală rămâne la nivelul atins în anii precedenți. Standardizarea figurilor și a decorurilor exterioare ale scutului, în special coroane de timbru, constituie o altă limită pentru fantezia pictorului heraldic. Încă o piedică pe calea progresului artistic o vedem în izolarea desenatorilor autohtoni de arta heraldică europeană. Nestudiată pe băncile facultății, aceasta rămâne nepătrunsă și ulterior, în primul rând, din cauza imobilității artiștilor în condițiile economice precare ale țării noastre.

Din punctul de vedere al uzului practic, în ultima vreme se observă o sporire a afișării simbolurilor heraldice și vexilologice rurale – fie ele reale sau imprimare pe diverse obiecte cu destinație diferită. Totuși, până la un uz de amploare, similar cu modelul occidental spre care tindem, e o cale încă foarte lungă.

În încheiere, ne exprimăm speranța că anii următori vor aduce pe lume mai multe simboluri rurale, pentru ca satele și comunele noastre să fie dotate masiv cu însemne de identitate colectivă de valoare.

Bibliografie

- Andrieș-Tabac 2007:** S. Andrieș-Tabac, Marcarea identității colective a satelor în heraldica și vexilologia Republicii Moldova. In: Diversitatea expresiilor culturale ale habitatului tradițional din Republica Moldova. Materialele Conferinței Internaționale, Chișinău, 2-4 august 2007 (Chișinău 2007), 224-241.
- Andrieș-Tabac 2008:** S. Andrieș-Tabac, Introducere în heraldică. Noțiuni generale și întregiri la armorialul teritorial românesc (București 2008).
- Andrieș-Tabac 2013:** S. Andrieș-Tabac, Simbolurile heraldice ale comunei Lipnic, raionul Ocnîța. Tyragetia s.n. VII/2, 2013, 317-323.
- Andrieș-Tabac 2019:** S. Andrieș-Tabac, Stemele și drapelele comunelor Țiganca (raionul Cantemir) și Cuhnești (raionul Glodeni). In: Buletinul Științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Revistă de etnografie, științele naturii și muzeologie, Fascicula „Etnografie și Muzeologie”, 31 (44) (Chișinău 2019), 137-148.
- Andrieș-Tabac 2020a:** S. Andrieș-Tabac, Simboluri heraldice rurale, adoptate în Republica Moldova în anii 2017-2018. Tyragetia s.n., XIV/2, 2020, 385-406.

- Andrieș-Tabac 2020b:** S. Andrieș-Tabac, Stemele și drapelele satelor Jevreni, Sărata Veche, Șaptebani: [rezumat]. In: Conferința științifică internațională „Istorie. Arheologie. Muzeologie” a Muzeului Național de Istorie a Moldovei, ediția a XXX-a, 29-30 octombrie 2020: Program. Rezumatele comunicărilor (Chișinău 2020), 123-124.
- Andrieș-Tabac 2020c:** S. Andrieș-Tabac, Stema și drapelul satului Costuleni, raionul Ungheni, Patrimoniul istoric. Revista Asociației Istoricilor „Nicolae Iorga” din Ungheni 12, 2000, 49-52.
- Arbore 2001:** Z. Arbore, Dicționarul geografic al Basarabiei, reeditare (Chișinău 2001).
- Bezviconi 1940:** Gh. G. Bezviconi, Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru, [vol. I]. Actele Comisiei pentru cercetarea documentelor nobilimii din Basarabia la 1821 (București 1940).
- Bezviconi 1943:** Gh. G. Bezviconi, Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru, vol. II (București 1943).
- Bobulescu 1939:** C. Bobulescu, Lăutari și hori în pictura bisericilor noastre, Extras din: Muzica românească de azi. Cartea Sindicatului Artiștilor Instrumentaliști din România, București, 1939, îndreptat și adăogit, având peste 55 de figuri în text (București 1940).
- Burac 2002:** C. Burac, Ținuturile Țării Moldovei până la mijlocul secolului al XVIII-lea (București 2002).
- Cernovodeanu 1977:** D. Cernovodeanu, Știința și arta heraldică în România (București 1977).
- Constantinescu 1963:** N.A. Constantinescu, Dicționar onomastic românesc (București 1963).
- Constantinescu-Iași 1929:** P. Constantinescu-Iași, Circulația vechilor cărți bisericești românești în Basarabia sub ruși (Chișinău, 1929).
- DIR, A, XVI, I:** Documente privind istoria României, seria A. Moldova, veacul XVI, vol. I (București 1953).
- DIR, A, XVI, III:** Documente privind istoria României, seria A. Moldova, veacul XVI, vol. III (București 1951).
- DIR, A, XVII, IV:** Documente privind istoria României, seria A. Moldova, veacul XVII, vol. IV (București 1956).
- Documente Iași VII:** Documente privitoare la istoria orașului Iași, editate de Ioan Caproșu, vol. VII (Iași 2005).
- DRH, A, I:** Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. I (București 1975).
- DRH, A, VII:** Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. VII (București 2012).
- DRH, A, IX:** Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. IX (București 2014).
- DRH, A, XXIII:** Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. XXIII (București 1996).
- DRH, A, XXVI:** Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. XXVI (București 2003).
- DRH, A, XXVIII:** Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. XXVIII (București 2006).
- Dron 2001:** I. Dron, Hidronimie românească (Basarabia și Transnistria). In: I. Dron, Studii și cercetări (Chișinău 2001), 283-307.
- Eremia 1970:** A. Eremia, Nume de localități. Studiu de toponimie moldovenească (Chișinău 1970).
- Furtună, Bogdan 2008:** A. Furtună, R. Bogdan, Șaptebani. Crâmpoie din istoria satului (Chișinău 2008).
- Giurescu 1976:** C.C. Giurescu, Istoria pădurii românești. Din cele mai vechi timpuri până astăzi, ed. II (București 1976).
- Gorovei 1995:** Șt. S. Gorovei, Steme moldovenești augmentate în Polonia. Arhiva Genealogică, Iași, II (VII), 1995, 1-2, 307-309.
- Gumenâi 2002:** I. Gumenâi, Istoria ținutului Hotin: De la origini până la 1806 (Chișinău 2002), 268, cu trimitere la: Creșterea colecțiilor Academiei Române, XVI, 1910, p. 170, nr. 116, original.
- Hagi-Moscu 1918:** [E. Hagi-Moscu], Steme boierești din România (București 1918).
- Iordan 1983:** I. Iordan, Dicționar al numelor de familie românești (București 1983).
- Ladaniuc, Nicu, Țopa 2000:** V. Ladaniuc, V. Nicu, T. Țopa, Boldurești. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 2 (Chișinău 2000), 152-153.
- Larionescu 1976:** T. Larionescu, Armorialul Moldovei de Sus: Album heraldic (București 1976).
- Leașco 2012:** I. Leașco, Păulești. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 10 (Chișinău 2012), 212-220.
- Lefter 2010:** L.-V. Lefter, Boldur, mare vornic al lui Ștefan cel Mare. Întregiri genealogice. In: Carpica, Bacău, Onești, XXXIX, 2010, 122-126.
- Mănescu 1996:** J. N. Mănescu, Stemele Movileștilor. Arhiva Genealogică, III (VIII), 1996, 3-4, 321-325.
- Moraru 2007:** A. Moraru, Jevreni. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 7 (Chișinău 2007).
- MORM:** Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Chișinău.
- Niță 2012:** T. Niță, Podul Lung. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 10 (Chișinău 2012), 581.
- Sava 1937:** A.V. Sava, Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușnei (București 1937).

- Sava 1944:** A.V. Sava, Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului (București 1944).
- Schițco 2017:** N. Schițco, Zâmbreni. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 15 (Chișinău 2017), 547-548.
- Székely 2002:** M.M. Székely, Sfetnicii lui Petru Rareș. Studiu prosopografic (Iași 2002).
- Tiron 2021:** T.-R. Tiron, Stemele boierilor Balș, în curs de publicare, mss în posesia autorului.
- Tiron, Lefter 2013:** T.-R. Tiron, L.-V. Lefter, Boierii lui Ștefan cel Mare. Conexiuni genealogice și moșteniri heraldice. *Analele Putnei IX*, 2013, 1, 59-90.
- Tiron, Lefter 2015:** T.-R. Tiron, L.-V. Lefter, Sigiliile boierilor lui Ștefan cel Mare. *Analele Putnei XI*, 2015, 1, 175-206.
- Trofăilă 2018:** V. Trofăilă, Sipoteni din Valea Pojarnei. File de istorie (Chișinău 2018).
- Țopa 2008:** T. Țopa, Mândrești. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 8 (Chișinău 2008), 512-518.
- Țopa 2014:** T. Țopa, Sărata Veche. In: Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat, vol. 12 (Chișinău 2014).
- Ureche 1990:** Grigore Ureche, Letopisețul Țării Moldovei de când s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viața domnilor carea scrie de la Dragoș-vodă până la Aron-vodă. In: *Letopisețul Țării Moldovei* (Chișinău 1990).
- Однороженко 2008:** О. Однороженко, Родова геральдика Русо-Влахії (Молдавського господарства) кінця XIV - XVI ст. (Харків 2008).
- Халиппа 1907:** И.Н. Халиппа, Роспись землевладений и сословного строя населения Бессарабии по данным переписи 1817 года. В сб.: Труды Бессарабской Губернской Ученой Архивной Комиссии, т. III (Кишинев 1907), 8-229.

Rural heraldic symbols adopted in the Republic of Moldova in 2018-2020

Keywords: heraldry, vexillology, rural coat of arms, rural flag, Republic of Moldova.

Abstract: The present study continues the previous study on the same subject, focused on rural heraldic and vexillological projects elaborated between 2017 and 2018. In this article there are presented the coats of arms and flags of the *villages of Balasinești* (Briceni district), *Boldurești* (Boldurești commune, Nisporeni district), *Iurceni* (Iurceni commune, Nisporeni district), *Jevreni* (Criuleni district), *Mândrești* (Mândrești commune, Telenești district), *Păulești* (Călărași district), *Podul Lung* (Sipoteni commune, Călărași district), *Sărata Veche* (Sărata Veche commune, Fălești district), *Sipoteni* (Sipoteni commune, Călărași district), *Șaptebani* (Râșcani district), as well as those of *Zâmbreni commune* (including the villages of *Zâmbreni* and *Găureni*, Ialoveni district).

Analyzing the symbolism of the new coats of arms, the author shows that they are based on the same canonical heraldic procedures, which were used in previous years. At the same time, he finds that the range of figures, pieces and partitions of the shield that enters in the local heraldry is expanding. Most often, it is about new species of local flora or fauna, however, very rare divisions of the shield, inherent in western heraldry, are gradually being introduced. This phenomenon is explained by the constant numerical enrichment of the General Armorial of the Republic of Moldova, which requires the search for new solutions and unbeaten paths in order to compose unique heraldic compositions and achieve maximum individualization.

List of illustrations:

- Fig. 1-2. The coat of arms and the flag of the Balasinești village, Briceni district, 2018.
- Fig. 3. The coat of arms of the Movilă family (apud Emanoil Hagi-Moscu).
- Fig. 4. The coat of arms of the Balș family (apud Emanoil Hagi-Moscu).
- Fig. 5-6. The coat of arms and the flag of the Iurceni village, Iurceni commune, Nisporeni district, 2018.
- Fig. 7-8. The coat of arms and the flag of the Sipoteni village, Sipoteni commune, Călărași district, 2018.
- Fig. 9-10. The coat of arms and the flag of the Podul Lung village, Sipoteni commune, Călărași district, 2018.
- Fig. 11. A pocket calendar with a paraheraldic emblem of the Sipoteni village, circa 2002.
- Fig. 12-13. The coat of arms and the flag of the Mândrești village, Mândrești commune, Telenești district, 2019.
- Fig. 14-15. The coat of arms and the flag of the Boldurești village, Boldurești commune, Nisporeni district, 2019.
- Fig. 16. The seals of the *vornic* Sima Boldur, applied on a document of 1499. Drawing by Oleg Odnorozhenko.
- Fig. 17-18. The coat of arms and the flag of the Zâmbreni commune, Ialoveni district, 2019.
- Fig. 19-20. The coat of arms and the flag of the Zâmbreni village, Zâmbreni commune, Ialoveni district, 2019.
- Fig. 21-22. The coat of arms and the flag of the Găureni village, Zâmbreni commune, Ialoveni district, 2019.
- Fig. 23-24. The coat of arms and the flag of the Păulești village, Călărași district, 2020.

Fig. 25-26. The coat of arms and the flag of the Sărata Veche village, Sărata Veche commune, Făleşti district, 2020.
Fig. 27-28. The coat of arms and the flag of the Jevreni village, Criuleni district, 2020.
Fig. 29-30. The coat of arms and the flag of the Șaptebani village, Râșcani district, 2020.
Fig. 31. The coat of arms of the Șeptelici family (apud Traian Larionescu).

Сельские геральдические символы, утвержденные в Республике Молдова в 2018-2020 годах

Ключевые слова: геральдика, вексиллология, сельский герб, сельский флаг, Республика Молдова.

Резюме: Настоящее исследование продолжает предыдущее исследование на ту же тему, посвященное разработкам сельских геральдических и вексиллологических символов 2017-2018 гг. В новой статье представлены гербы и флаги сел *Баласинеишть* (района Бричень), *Болдурешть* (коммуны Болдурешть района Ниспорень), *Жеврень* (района Криулень), *Мындрешть* (коммуны Мындрешть района Теленешть), *Подул Лунг* (коммуны Сипотень района Кэлэрашь), *Пэулеишть* (района Кэлэрашь), *Сипотень* (коммуны Сипотень района Кэлэрашь), *Сэрата Веке* (коммуны Сэрата Веке района Фэлешть), *Шаптебань* (района Рышкань), *Юрчень* (коммуны Юрчень района Ниспорень), а также коммуны *Зымбрень* (включая села *Зымбрень* и *Гэурень* коммуны Зымбрень района Яловень).

Анализируя символику новых знаков, автор отмечает, что в их основу были положены те же геральдические канонические приемы, которые использовались и в предыдущих годах. В то же время он обнаруживает расширение номенклатуры геральдических фигур и делений, введенных в местные гербовые композиции. Чаще всего речь идет о новых видах местной флоры или фауны, однако постепенно внедряются и весьма редкие деления щита, присущие западной геральдике. Это явление объясняется постоянным численным ростом знаков, регистрируемых в Общем гербовнике Республики Молдова, что требует поиска новых решений и непроторенных путей ради сочинения уникальных геральдических композиций и достижения максимальной индивидуализации.

Список иллюстраций:

Рис. 1-2. Герб и флаг села Баласинеишть района Бричень, 2018 г.
Рис. 3. Герб рода Мовилэ (Могила), по гербовнику Эмануила Хаджи-Моску.
Рис. 4. Герб рода Бальш, по гербовнику Эмануила Хаджи-Моску.
Рис. 5-6. Герб и флаг села Юрчень коммуны Юрчень района Ниспорень, 2018 г.
Рис. 7-8. Герб и флаг села Сипотень коммуны Сипотень района Кэлэрашь, 2018 г.
Рис. 9-10. Герб и флаг села Подул Лунг коммуны Сипотень района Кэлэрашь, 2018 г.
Рис. 11. Календарик с парагеральдической эмблемой села Сипотень, ок. 2002 г.
Рис. 12-13. Герб и флаг села Мындрешть коммуны Мындрешть района Теленешть, 2019 г.
Рис. 14-15. Герб и флаг села Болдурешть коммуны Болдурешть района Ниспорень, 2019 г.
Рис. 16. Прикладная печать ворника Симы Болдура, 1499 г. Рисунок Олега Однороженко.
Рис. 17-18. Герб и флаг коммуны Зымбрень района Яловень, 2019 г.
Рис. 19-20. Герб и флаг села Зымбрень коммуны Зымбрень района Яловень, 2019 г.
Рис. 21-22. Герб и флаг села Гэурень коммуны Зымбрень района Яловень, 2019 г.
Рис. 23-24. Герб и флаг села Пэулеишть района Кэлэрашь, 2020 г.
Рис. 25-26. Герб и флаг села Сэрата Веке коммуны Сэрата Веке района Фэлешть, 2020 г.
Рис. 27-28. Герб и флаг села Жеврень района Криулень, 2020 г.
Рис. 29-30. Герб и флаг села Шаптебань района Рышкань, 2020 г.
Рис. 31. Герб рода Шептелич, по гербовнику Траяна Ларионескула.

21.06.2021

Dr. Silviu Andrieș-Tabac, Heraldist de Stat al Republicii Moldova, Cabinetul de heraldică, Aparatul Președintelui Republicii Moldova, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 154, MD-2073 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: silviu_tabac@yahoo.fr